

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Általános kérdések

03/246

STRÄTER, Elisabeth: „Was halten Sie von der neuen Arbeitszeitenregelung?“ Mitarbeitergespräche in Bibliotheken am Beispiel der Stadtbibliothek Reutlingen = BuB. 55.Jg. 2003. 3.no. 172-177.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Munkatársi megbeszélések a Reutlingeni Városi Könyvtárban

Személyzet; Részvétel vezetésben; Vezetés

Németországban a közigazgatási reform kötelezővé teszi a vezetők számára, hogy évente egyszer szervezett, programszerű beszélgetést folytassanak minden beosztottjukkal. Ez a hivatalosan „éves munkatársi beszélgetés”-nek nevezett kommunikációs forma tartalmában és jellegében különbözik az értékelő-, a kritikai- és a mindennapi beszélgetésektől, célja a dolgozók aktivizálása, a kooperatív vezetés megalapozása. Üzemekben és vállalatoknál már korábban is alkalmazták, a közigazgatásban a 90-es évek közepén vezették be, a könyvtárakban való meghonosítása most van soron.

A szerző a reutlingeni városi könyvtárban folyó beszélgetések tanulságait ismerteti. Itt ezzel az eljárással 1999-ben kísérleteztek először, 2001 óta rendszeresen alkalmazzák. A 60 fős intézményben a dolgozók felével az igazgató, másik felével a helyettese beszélgetett el. A beszélgetés a városigazgatás által kiadott „vezérfonal” alapján történik, ezt a dolgozók is kézhez kapják. A kommunikáció menete a következő:

- Kapcsolatfelvételi szakasz, melynek célja a bizalom megnyerése.
- A dolgozó által javasolt témák megbeszélése.
- Beszélgetés a dolgozó szociális körülményeiről.
- A munkakörrel kapcsolatos kérdések. (A munka tartalma, a megterhelés, visszatekintés az elmúlt évr.)
- Beszélgetés a közvetlen munkatársakkal való együttműködés kérdéseiről.
- A könyvtárvezetéssel való együttműködés kérdései.
- Személyi kérdések, közvetlen visszacsatolás. („Milyennek látom én önt?” „Ön milyennek lát engem?” – Ez a beszélgetés egyik legnehezebb, de ugyanakkor a legfontosabb része, mert csaknem mindig kritika is szerepel benne.)
- Szakmai továbbfejlődés. Milyen szakmai perspektívát lát maga előtt a dolgozó a munkahelyén vagy más munkahelyen?
- Jobbítási javaslatok a dolgozó közvetlen munkahelyére vagy a könyvtár egészére vonatkozóan.
- Az elhangzottak rövid összegezése.

A beszélgetések Reutlingenben általában egymásfél óráig tartanak. Jegyzőkönyv nem készül, ez akadályozná a bizalmas légkör kialakulását, de a konkrét továbbképzési és jobbítási javaslatokról feljegyzést írnak.

A könyvtárban kedvező kép alakult ki a munkatársi beszélgetésekről. Bizalmasabbá vált a vezető és a munkatársak közötti viszony, a vezetés közvetlenebbül megismerte a dolgozókat, erősödött a partneri együttműködés, erőteljesebbé vált az információáramlás.

(Katsányi Sándor)

03/247

UTARD, Jean-Claude: L'élú, le directeur et la bibliothèque = Bull.Bibl.Fr. 48.tom. 2003. 1.no. 38-44.p.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Helyhatósági vezetők, igazgatók és a könyvtár

Fenntartó szerv; Társadalmi követelmények; Vezetés

A cikk egy felmérés eredményeit közli, amelyben helyi közösségek választott képviselőit (polgármester-helyettesek) és kulturális szolgáltatások vezetőit kérdezték arról, hogy milyen jártasságokat várnak el a könyvtárigazgatóktól. A személyzet-vezetési jártasságon kívül mindenek előtt olyan könyvtárpolitika bevezetését várják el tőlük, amely a helyi közösség érdekeit tartja szem előtt. Terveiket egybe kell hangolniuk a közösség általános kulturális politikájával, és kapcsolatokat kell kiépítenie más intézményekkel. A könyvtárat egy élettől pezsgő intézménynek képzelik el, amely valóságosan jelen van a közösség életében.

(Autoref.)

03/248

WOJCIECHOWSKI, Jacek: Dyrektorzy = Bibliotekarz. 2003. 2.no. 1-9.p.

Az igazgatók

Vezetés

Az igazgatói álláshelyek betöltésénél a könyvtáros szakma szerint a következőket kellene figyelembe venni:

- Legalább néhány éves könyvtári gyakorlat, mivel csak így lehet áttekinteni és megérteni az intézményben zajló folyamatok mibenlétét.
- Vezetési ismeretek birtoklása (könyvtári „sarkítotttságban”).
- A könyvtári munka szeretete, e nélkül ui. kinkserves a könyvtári szolgálat.
- Pozitív alaptulajdonságok (rendszeretet, racionális gondolkodás, nyitottság stb.).

A lengyel valóságban nincs olyan jogszabály, amely a felsorolt kívánalmakat az új igazgatók kiválasztása közben érvényesíteni írná elő. A felsőoktatási könyvtárakban pl. a majdani igazgatónak csupán valamilyen felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie, mindegy, hogy milyennel.

A könyvtári kívánalmakat nem érvényesítő jogszabályok és eljárások következtében a könyvtárigazgatói tisztségek betöltése a bírálók-döntnökök érdemi vagy félvállról vett feladatkezelésén múlik.

Az igazgatói utánpótlás ellentmondásait a külső körülményeken kívül a belsők is fokozzák. Úm.:

- Az igazgatók fizetése alig jobb, mint az alattuk lévő kategóriáké. Emiatt nem mindenki óhajt igazgató lenni.
- A szakma elnöiesedett. Igazgatóasszonynak és háziasszonynak lenni egyszerre felettébb nehéz. E nehézségek leküzdésére mind kevesebben vállalkoznak.
- A legfőbb ok mégis az, hogy a szakmában kontraszelekciónak érvényesül. A szakmai ambíciók mindenekelőtt ennek következtében hanyatlának. A szakma degenerálódása máris tapasztalható.

(Futala Tibor)

Munka- és rendszer- szervezés, értékelés

03/249

BOTHA, Hanneri – BOON, J.A.: The information audit: principles and guidelines = Libri. 53.vol. 2003. 1.no. 23-38.p. Bibliogr.

Az információs auditálás sajátosságai, elvei és irányelvei

Hatékonyaság; Szolgáltatások

A felülvizsgálat (auditing) bevett vezetési gyakorlat; célja a vezetők tájékoztatása a szervezet erőfor-

rásainak, szolgáltatásainak pillanatnyi állapotáról, hatékonyságáról. A kereskedelmi világban sokféle felülvizsgálat létezik, beleértve az információs erőforrások vizsgálatát. A szerzők szerint az információs felülvizsgálatnak a mai napig nincs elfogadott módszertana. Ennek fényében azt kutatják, hogy lehet-e, illetve érdemes-e szabványos módszert kidolgozni az információs felülvizsgálatra. Ennek során megvizsgálják az információs felülvizsgálat természetét és jellemzőit, és összehasonlítják más típusú vizsgálatokkal (például pénzügyi, kommunikációs). Arra a következtetésre jutnak, hogy ezek egyike sem ugyanaz, mint az információs felülvizsgálat, bár vannak hasonlóságok. A különféle információs felülvizsgálati módszereket tárgyalva értékeli és csoportosítja őket. Megállapítják, hogy bár a pénzügyi felülvizsgálat nem használható az információs felülvizsgálat szabványos módszertanának kifejlesztésére, az információs szakmának ebbe az irányba kell elindulnia segítségért, ha egy szabványos, általánosan elfogadott vizsgálati módszert szeretne kidolgozni. A szerzők irányelvekkel segítik az ilyen irányú erőfeszítéseket.

(Autoref.)

03/250

MARSHALL, Joanne Gard: Influencing our professional practice by putting our knowledge to work. A look at SLA's evidence-based practices = Inf. Outlook. 7.vol. 2003. 1.no. 40-44.p.

A Special Libraries Association állásfoglalása a bizonyítékokon alapuló szakkönyvtári gyakorlat meghonosítása, a szaktudás legjobb hasznosítása érdekében

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Hatékonyság; Szakkönyvtár

Szakmai tevékenységünk jobbításának és finomításának egyik lehetséges módja a bizonyíték-alapú gyakorlat módszerének bevezetése. A „bizonyíték-alapú gyakorlat” (*evidence-based practice* –

EBP) az egészségügyből származik, ahol állandó a nyomás a leghatékonyabb és legkevésbé költséges kezelési mód kiválasztására. Egyszerűen szólva az EBP arra vonatkozik, hogy szakmai döntéseinket és tevékenységünket alapozzuk a rendelkezésünkre álló tények (ismeretek) közül arra, amely legerősebb bizonyítéka annak, hogy mi lesz a legjobb olvasóink számára. Ez a bizonyíték egyaránt alapulhat mennyiségi adatokon és kvantitatív méréseken, illetve minőségi adatokon és kvalitatív módszereken.

Az EBP-kultúrának a szakkönyvtári gyakorlatba ültetéséhez fontos lenne a kutatók olyan irányú befolyásolása, hogy kutatásaik a gyakorlatot támogató ismerteink bővítését célozzák. A kutatások természetéből adódóan persze sokszor szükségesek a gyakorlati alkalmazás nélküli alap kutatások is, mielőtt az alkalmazás fázisát kifejlesztenék, azonban a kutatóknak szem előtt kell(ene) tartaniuk a használható tudásalap építésének és a hatékony cselekvés támogatásának célját.

Ennek szellemében az amerikai szakkönyvtárak egyesülete (SLA) 2001-es kutatási tervében nem jelölt ki ajánlott témákat, hanem a címében megfogalmazott célnak („állítsuk munkába tudásunkat”) megfelelően lehetővé teszi, hogy mindenki maga válassza ki, hogy milyen kutatással tud a legtöbbet segíteni az éppen legfontosabbnak tartott cél érdekében. Ez azt is jelenti, hogy a kutatásokat finanszírozókat sem befolyásolja semmilyen téma-lista, a támogatásért jelentkező kutatóknak kell meggyőznie a finanszírozókat kutatásának gyakorlati hasznáról.

(Mohor Jenő)

03/251

ZHANG, Yvonne W.: Measurement and assessment of networked resources and services in academic libraries = Ser.Lib. 43.vol. 2003. 3.no. 71-82.p. Bibliogr. 20 tétel.

Hálózati erőforrások és szolgáltatások mérése egyetemi könyvtárakban

Egyetemi könyvtár; Hatékonyság; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A szerző megvizsgálja, milyen erőfeszítések történtek a kaliforniai állami műszaki egyetem könyvtárában (California State Polytechnic University, Pomona) a hálózati erőforrások és szolgáltatások értékelésére. Bemutatja azokat a kérdéshez kapcsolódó fő kiadványokat és projekteket is, amelyeket az egyetemi könyvtár hasznosnak talált, és amelyek más könyvtárak számára is hasznosak lehetnek.

(Autoref.)

Lásd még 214-215, 262

Pénzügyi és gazdasági kérdések

Lásd 195, 199

Személyzet

03/252

ROGERS, Michael: Tackling recruitment = Libr.J. 128.vol. 2003. 2.no. 40-43.p.

Könyvtárosok toborzása és megtartása: tanácsok könyvtárosok toborzásához

Könyvtárostoborzás

A könyvtáros szakma előregedése és a szakemberek számának csökkenése mellett – ezeket a statisztikai adatok is alátámasztják – a hivatás vonzereje is megcsappant. Ebben a sokat emlegetett alacsony bér mellett több tényező is szerepet játszik (monotónia, konzervatizmus stb.), de más, hasonló humánszakmák is „elszívó hatást” gyakorolnak (pl. a szociális munkások). A szakma népszerűsítése is gyatra, hiszen az ALA honlapján olvasható jelenlegi információk nem hozzák lázba a végzősöket, annyira semmitmondóak, és országos toborzó programok sincsenek.

A reményt az egyes könyvtárak innovációs toborzó-programjai jelenthetik, amelyek közül hármát ismertet a cikk.

(1) Egy dél-kaliforniai konzorcium, a *Metropolitan Cooperative Library System* FILL (From Interns to Library Leaders = Gyakornokból könyvtárvezető) nevű, 185 ezer dolláros programja második éve már azt a célt tűzte ki, hogy könyvtáros hallgatókat foglalkoztasson (jelenleg negyvenötöt) közkönyvtárakban. Erre a gyakornoki, fizetett álláshelyre pályázniuk kellett a hallgatóknak. Az eredmények jók: negyvennégyen úgy nyilatkoztak, szívesen dolgoznának közkönyvtárban, és néhányan – legutóbb hatan – diploma után el is helyezkedtek abban a könyvtárban, ahol előzőleg dolgoztak.

(2) A *Central Jersey Regional Library Cooperative* (CJRLC) toborzó programját a sűrű könyvtáros pályakép ellensúlyozására és egy dinamikus toborzóprogram érdekében alakította ki. Több oldalú

megközelítést választottak: honlapot készítettek (www.becomealibrarian.org), nyílt napokat szerveztek, tájékoztató füzeteket írtak a leendő könyvtárosok számára és azoknak, akik pályamódosításként választják ezt a pályát, szöveges kitűzőket terveztek „Kérdezd meg, miért szeretem, amit csinálok” felirattal. Fiataloknak szánják legújabb füzetüket, amelyhez egy játék is készül („Nagyszerű könyvtáros lehetsz, ha...”). Erre a programra kevesebb, mint 30 000 dollár áll rendelkezésre, amelyet több könyvtárosokat képző egyetem (a Rutgers, a Clarion, a Drexel) is támogat.

(3) A *Miami-Dade Public Library* (Florida) gyakoronoki programja másnyen, mint a FILL. Mivel nehezen találnak megfelelő képesítéssel rendelkező munkaerőt, a könyvtárakban dolgozók közül saját maguk „nevelnek utánpótlást”, a már továbbtanulók és a programban részt venni szándékozók számára biztosítanak gyakornoki álláshelyeket. Ha már bizonyos kredit-pontokat megszereztek, és a munkahely véleménye is pozitív volt, könyvtáros gyakornokká léptették elő őket, végzés után pedig könyvtárosi státuszba kerültek. A jelöltek/pályázók interjún vesznek részt, és a legjobbakat ajánlják felvételre. Eddig 29 fő vett részt a két éves programban: ebből 3 ugyan kilépett, de tizennégyen már könyvtárosként dolgoznak, a többiek még tanulnak. A FILL-hez hasonlóan őket is díjazásban részesítik, míg azoknak a munkatársaknak, akik még felsőfokú tanulmányokat folytatnak, megtérítik a tandíj felét. (A lap hasábjain hamarosan a képző intézmények ez irányú erőfeszítéseiről is olvashatunk.)

(Murányi Lajos)

03/253

TOBIAS, Jenny: Ad lib: the advertised librarian = Inf. Outlook. 7.vol. 2003. 2.no. 12-18.p.

Könyvtárosok a hirdetésekben

Könyvtáros -felsőfokú; Marketing

Minden szakmának megvan a maga „ikonográfiája”, azaz egy-egy szakma képviselőit bizonyos hagyományos szimbólumok, már-már sztereotípiák társaságában szokás ábrázolni. A reklámnak emellett valamilyen vizuális történetet, kérdést vagy cikket kell elmesélnie, legtöbbször csattanóval is kell végződnie.

Az 1950-es években egy hirdetési cég reklámjában a cég könyvtárosa „The answer woman” (kb. A nő, aki mindenre tudja a választ...) felirattal jelent meg. Az 1990-es években az American Libraries c. szakfolyóirat már szükségesnek találta, hogy illusztrátorai számára útmutatót készítsen, amely így szólt: „könyvtárosként soha ne ábrázoljanak vénkisasszonyt vagy öreg hölgyet. A férfi könyvtárosok általában nem viselnek csokornyakkendőt. Lapunkban nem közlünk olyan fotóillusztrációkat vagy rajzokat, amelyek extrém testméretek vagy Csendet kérünk! feliratok szerepelnek.”

Az elmúlt években a könyvtárosokat mindenféle árucikk, lehetőség és életérzés reklámozására felhasználták. Egy szenátorjelölt hirdetésében azzal érzékeltette, hogy alulról indult (!), hogy korábban hamburgert árult, majd könyvtáros is volt.... A Wall Street Journal-ben egy befektető házaspár így nyilatkozott: „olyanok vagyunk mint egy könyvtári katalóguscédula; azok, akiknél beruházunk, szükség szerint bármire használhatnak bennünket”.

Számos autóreklám a könyvtárosokat a kultúrával, intelligenciával köti össze. Ausztriában a Renault Cliót egy modernül öltözött, könyvtárból kivalcerozó, nyilvánvalóan ott dolgozó, és a reklámozott autó tetovált emblémáját viselő fiatal pár népszerűsíti. Dániában a hagyományos könyvtár zajából az ifjú, jóképű, jól öltözött, intellektuális könyvtáros

Toyota Avensis gépkocsijának nyugalmas hűvösébe menekül. A Honda Accord V-6 Coupe reklámja nem mutat könyvtárost, de felirata: „egy igazán klassz könyvtáros megfelelője”, a szöveg pedig: „jól néz ki, mégis intelligens”.

A gyerekeknek szóló reklámokat az jellemzi, hogy minél fiatalabbnak szólnak, annál groteszkebb, bohóc-szerűbb a könyvtáros. Néhány reklám eljárt az azzal, hogy a könyvtárosok hogyan gondolkodnak az információról (például egy, a szakmai telefonkönyvet népszerűsítő dán reklámban a könyvtáros, akitől egy szerzőről érdeklődnek, a számítógépen a Yellow Pages-ben találja meg a keresett nevet – nem a könyvtári katalógusban).

Az amerikai szaklapok hirdeteiben szimpatikus könyvtárosokat találunk, akár magukat a szakma képviselőit ábrázolják, akár csak könyvtári környezetben készültek, civilek közreműködésével. Ezek a képek bármely más szakma elkötelezett képviselőit ábrázolhatnák, és egyre gyakrabban megjelenítik a különböző etnikumokat és mindkét nemet (tehát egyre gyakrabban férfiakat is).

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 255

Marketing

03/254

ÂŠUKOVA, S.P. – SUKO, U.N. – GRAČEVA, L.V.:
Obzor mirovogo rynka naučno-tehničeskoj produkcii =
Naučn.Teh.Inf. 2003. 3.no. 11-16.p. Bibliogr. 5 tétel.

A tudományos-műszaki termékek világpiacának szemléje

Információpiac; Információtechnológia

A szerző mindenekelőtt a tudományos-műszaki termékek világpiacának kialakulását és jelenlegi helyzetét tekinti át. Megállapítja, hogy e termékcsoport-

tal való kereskedés aránya egyik előfeltétele a prosperáló társadalmak létének. A világpiacon történő érvényesülést azonban meg kell, hogy előzze a belső, a nemzeti piac zavartalan működése.

Oroszország hatalmas tudományos-műszaki potenciállal rendelkezik, s a tudományos-műszaki termékekben realizálódó eredményei világviszonylatban sem megvetendőek. Hogy mégis tartós elmaradásban van az USA-hoz, Japánhoz, Németországhoz, Franciaországhoz, Nagy-Britanniához, Hollandiához és más EU-államokhoz képest e vonatkozásban, az a megvalósult tudományos-műszaki termékek piaci hozzáférhetőségének alacsony színvonala, magyarán a piaci viszonyok fejletlensége miatt van.

A fejlett országokban az információs technológia exportja 1997-ben elérte a 681 milliárd dollárt, importja pedig a 618 milliárdot. S e téren tovább tart a lélegzetelállító növekedés. Hogy eközben ki ne „fulladjanak”, az EU-országok „viribus unitis” próbálnak versenyben maradni az amerikai-ázsiai régió teljesítményeivel. Ez azt jelenti, hogy közös adatbázisokat fejlesztenek, támogatják a kis- és közepes vállalkozásokat, elősegítik a finanszírozás és az innováció tökéletesítését, korszerűsítik az adózási mechanizmust, ösztönzik az alkalmazottak továbbképzését.

Oroszország világpiaci részvétele a fejlett termékekből mindössze 0,3%-os, s belkereskedelmi mutatói is silányak. Ez a helyzet akkor változik meg, ha a piacon nagyságrendileg megnövekszik a tudományos-műszaki termékek gyártóinak és vevőinek a száma, ha minden gyártó és vevő számára biztosítatik a piaci részvétel szabadsága, ha a piac áttekinthető lesz, a termelési tényezők mobilakká válnak, a termelés (a termékek) pedig kompatibilissé.

Könnyen belátható, hogy egy ilyen felzárkózás mennyi intézkedést, hányféle részvételt tesz szükségessé. Csak a meglévő törvények közül a következőket kell megváltoztatni: tudomány-, tudományos-műszaki politika, információ és informatizáció,

szerzői jog, szabadalmi törvény, számítógépi programok védelme, az integrált mikrorendszerek tipológiájának jogi védelme, kötelezpéldány szolgáltatás, polgári kódex, közigazgatási kódex, büntető törvénykönyv.

(Futala Tibor)

03/255

ADELOYE, Anthony: How to market yourself and your library organization: a solo librarian's guide = Bottom Line. 16.vol. 2003. 1.no. 15-18.p. Bibliogr.

Hogyan hirdesse magát az egyszemélyes könyvtár és könyvtáros?

Egyszemélyes könyvtár; Marketing

A cikk megvizsgálja, hogy az információs szakemberek és könyvtárosok, különösen az ún. „egysze-

mélyes” könyvtárak alkalmazottai hogyan mozgathatják elő a vállalatuk könyvtárának, információs központjának fellendülését. A szerző megállapítja, hogy az egyszemélyes könyvtárosok a legtöbbször hisznek annak az érvelésnek, hogy miután nincs marketing képzésük, jobb, ha nem is végeznek marketing tevékenységet. A szerzőnek ezzel ellentétben az a véleménye, hogy az egyszemélyes könyvtárak alkalmazottainak az intézményen belül is és kívül is aktív marketing tevékenységet kell folytatniuk könyvtárak „eladására”. Néhány gyakorlati tanácsot ad arra, hogy a könyvtári és információs egységek hogyan igazolják létezésük szükségességét a szervezetben belül.

(Autoref.)

Lásd még 202

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

03/256

ADIKA, Gifty: Internet use among faculty members of universities in Ghana = Libr.Rev. 52.vol. 2003. 1.no. 29-37.p. Bibliogr.

Ghana: hogyan használják az internetet az egyetemi oktatók?

Egyetemi oktató; Számítógép-hálózat; Szolgáltatók használata

A fejlődő országok egyetemi könyvtáraiban komoly problémát jelent, hogy nem áll rendelkezésre

a legújabb szakirodalom, és a könyvtárközi kölcsönzés önmagában képtelen megoldani ezt a problémát. Az internet a földrajzi helytől függetlenül hatalmas mennyiségű információhoz nyújt hozzáférést. Ghana mindhárom régi egyetemének van internet-kapcsolata, ezért feltételezték, hogy az egyetemi oktatók így hozzáférnek az új információkhoz. A legújabb kutatás azonban azt mutatta, hogy az internet sokféle haszna ellenére az oktatók internet-használata igen alacsony. Ennek két fő oka a hozzáférhetőség hiánya az oktatók számára, és az elégtelen képzés. Az egyetemek vezetésének sürgős lépéseket kellene tenniük az oktatók rendelkezésére álló gépteremek létrehozására, és a könyvtáros-